

Полосевич Ю. Г.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

НОВАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА И ЕЕ ОТОБРАЖЕНИЕ В ТРУДАХ ЭКОНОМИСТОВ УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ

Резюме

В статье исследованы сущность и особенности развития советской хозяйственной системы в период новой экономической политики на основе трудов украинских экономистов-эмигрантов. Проанализированы точки зрения ученых украинского зарубежья относительно восстановления некоторых рыночных институтов и их воздействие на хозяйственную деятельность как в сельском хозяйстве, так и промышленности, а также их роль в восстановительных процессах хозяйственного комплекса Украины в составе СССР.

Ключевые слова: новая экономическая политика, диаспора, советская хозяйственная система, продразверстка, продналог, коллективная собственность, государственная собственность, советские тресты, советские синдикаты.

Polyusevych Y. G.

Kyiv National Economic University named after Vadim Hetman

NEW ECONOMIC POLICY AND ITS REFLECTION IN THE WRITING OF ECONOMISTS UKRAINIAN DIASPORA

Summary

The article investigates the nature and characteristics of the Soviet economic system during the new economic policy period based on research papers of the Ukrainian economists' immigrants. The viewpoints of Ukrainian scientists living abroad were analyzed regarding certain market institutions renewal and their impact on economic activity both in agriculture and industry as well; and their role in the recovery processes of the Ukrainian economic sector as part of the USSR. It demonstrates rather exaggerated expectations of Ukrainian immigration researchers with respect to recovery of the NEP period market system components as the defining ones in the process of further economic development of Ukraine.

Key words: new economic system, diaspora, Soviet economic system, requisitioning, tax in kind, collective ownership, state ownership, the Soviet trusts, syndicates Soviet.

УДК 330.34(477)

Поченчук Г. М.

Академія фінансового управління

ПЕРЕФОРМАТУВАННЯ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В статті розглянуто особливості формування моделі економічного розвитку України. Охарактеризовано основні теорії економічного розвитку. Проаналізовано основні етапи розвитку України після отримання незалежності, визначено окремі недоліки реалізації вітчизняної моделі економічного розвитку та обґрунтовано необхідність та напрямки її модифікації.

Ключові слова: розвиток, економічний розвиток, економічне зростання, теорії економічного розвитку, модель економічного розвитку України.

Постановка проблеми. Нові тенденції у світогосподарській системі, пов'язані із переструктуризацією світової економіки, виходом на передові позиції нових центрів (країни БРІКС), жорсткішими умовами міжнародної конкуренції, зростанням дефіциту енергоресурсів, а також внутрішні диспропорції та суперечності розвитку політичної, економічної та соціальної систем вимагають перегляду шляхів розвитку України.

Не викликає сумніву, що модель економічного розвитку, яка сформувалась сьогодні в Україні не відповідає вимогам часу та запитам населення країни. Вона не забезпечує конкурентоспроможності вітчизняному виробництву, добробуту широким верствам населення, збереженню можливостей розвитку наступним поколінням. Україна має вельми вузький набір явних конкурентних переваг, та й ті зосереджені, головним чином, в енергомісткій виробничій сфері, в той час як 2013 рік продемонстрував, що світова економіка знаходиться в активній фазі переходу до 6-го технологічного

укладу. У рамках цього укладу найбільш динамічно розвиваються технології, що спрямовані на створення продуктів (товарів і послуг) з такими характеристиками як мобільність і безперервна «присутність он лайн» (мобільний інтернет, «інтернет речей»); самокерованість і саморегуляція (автономний транспорт, 3Д-друк, «розумні» протези); енергоефективність (поновлюючі джерела енергії); найновіші матеріали. Тому можна стверджувати, що в Україні наразі склалася ситуація, яка потребує якісної зміни економічної моделі розвитку та відповідних глибоких структурних та інституціональних зрушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням формування і трансформації соціально-економічних систем, моделей економічного розвитку та економічного зростання присвячено досить багато наукових праць закордонних дослідників: А. Аслунд, Л. Бальцерович, Р. Барро, Г. Гросман, Е. Денісон, Є. Домар, Я. Корнаї,

Г. Мюрдаль, Р. Льюїс, Р. Лукас, К. Перес, П. Ромер, У. Ростоу, Р. Солоу, Дж. Стігліц, Р. Харрод, Й. Шумпетер, російських вчених: А. Бугалін, С. Глазьев, А. Колганов, В. Лівшиц, О. Сухарев та вітчизняних вчених: Г. Башнянин, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриценко, С. Мочерний, В. Тарасевич, І. Соскін, А. Філіпенко, А. Чухно. У роботах розглядаються різні аспекти теорії розвитку та економічного зростання, для різних умов та різних країн, про що детальніше розглянуто в основному викладі. Однак, незважаючи на різноманіття теоретичних підходів, більш ніж двадцятирічний досвід розбудови моделі економічного розвитку України на чужих рецептах вимагає подальших досліджень стосовно власної національної моделі економічного розвитку.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз особливостей формування та напрямків трансформації моделі економічного розвитку України. Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити наступні завдання: визначити поняття економічний розвиток, економічне зростання; охарактеризувати основні моделі економічного розвитку; визначити етапи формування та основні аспекти моделі економічного розвитку України; окреслити напрямки перебудови національної моделі економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Економічний розвиток суспільства є багатомірним процесом, що охоплює досить широкий спектр інтересів. У першу чергу, це економічне зростання, структурні зрушення в економіці, вдосконалення умов і якості життєдіяльності населення, що обумовлює існування багатьох різноманітних тлумачень цього поняття. Розвиток розглядається як незворотна, спрямована, закономірна зміна об'єктів, у результаті якої виникає їх новий якісний стан [17, с. 15]. Важливо також визначити співвідношення між економічним розвитком і економічним зростанням, які тісно пов'язані між собою.

У загальноживаному значенні під розвитком розуміють процес удосконалення тих чи інших елементів суспільних відносин, матеріально-речових складових суспільства або соціально-економічних і матеріальних систем у цілому, перехід до принципово нових якісних характеристик. Розвиток – це єдиний цілісний процес, що може розглядатися тільки стосовно системи, тому що цей процес є результатом кооперативної дії елементів системи. У цьому сенсі розвиток слід розуміти як процес глибокої модернізації та переорієнтування всієї економічної, а також соціальної системи. Він передбачає поряд зі зростанням доходів і виробництва здійснення радикальних змін в інституційній, соціальній і адміністративній структурах. [19, с. 70]. Отже, економічне зростання одна з найважливіших характеристик і складова частина економічного розвитку країни.

Історична практика засвідчує, що односпрямованого прогресу, лінійного розвитку в економіці не існує. Зміни відбуваються циклічно, хвилюподібно за схемою: прогрес-стагнація-регрес. Тому в економічній науці багато уваги приділялось і приділяється проблематиці економічного розвитку країн та їх регіонів, економічного зростання, його джерел та факторів.

Інтенсивне наукове осмислення економічного розвитку, його головних рушійних сил започатковано ще роботами класиків політичної економії, а згодом продовжувалось марксистською течією.

Значний внесок у дослідження економічного розвитку здійснив Й.А. Шумпетер, започатку-

вавши теорію еволюційної економіки та інновацій. Саме він вперше розмежував відмінності у трактуванні понять «економічний розвиток» та «економічне зростання». Шумпетер писав: «Ми не вважатимемо просте зростання економіки, яке виявляється у збільшенні населення та багатства, процесом розвитку, бо воно не передбачає жодних якісних нових змін, а лише процеси адаптації до такого самого типу, як зміни у звичних умовах» [22, с. 73].

У формалізованому вигляді теорія зростання почала розглядатись в рамках кейнсіанського (теорія Харрода-Домара) та неокласичного (теорія Солоу) напрямів економічної науки, а згодом з'явилося багато теорій, які їх розвивали та поглиблювали.

Пошвавлення досліджень економічного розвитку відбулося в середині ХХ століття, коли внаслідок розпаду колоніальних систем з'явилося багато нових незалежних держав або так званих країн, що розвиваються. Сформувалась ціла низка теорій економічного розвитку для активізацій соціально-економічних процесів у зазначеній групі країн:

- теорія лінійних стадій розвитку (зростання), обґрунтована американським економістом та істориком У. Ростоу. Ключовим елементом теорії Ростоу є накопичення критичної маси заощаджень для здійснення ривка до самопідтримуючого зростання і здійснення його прискорення;

- теорія структурних перетворень; розглядає історичний процес переходу в глобальному масштабі від аграрної (неолітичної) до індустріальної моделі економічного розвитку. Зміст структурних перетворень найбільш повно викладено в моделях Льюїса, Фея та Рейніса;

- теорія зовнішньої залежності розглядала феномен слаборозвинутості країн з точки зору відношення сили всередині країни і на міжнародній арені, структурних і інституційних диспропорцій в економіці, переважання дуальних господарств і дуальних товариств як в окремих країнах, так і в світі. Ця теорія має три основних форми: неокласична модель залежності, хибна парадигма розвитку та теорія дуального розвитку;

- неокласична модель вільного ринку, в центрі якої є твердження про нераціональне використання ресурсів у менш розвинутих країнах внаслідок викривлення цін державним втручанням в економіку, що в кінцевому підсумку подає хибні сигнали як споживачам, так і виробникам, створює асиметрію в економічних відносинах, породжує величезні диспропорції в господарстві.

Поява нових теорій економічного розвитку викликана до життя невирішеністю гострих проблем економічного розвитку в багатьох країнах світу та явною недосконалістю неокласичної концепції вільного ринку. Сучасні теорії економічного розвитку включають до розгляду одне або кілька з наступних положень: проблеми координації економічних суб'єктів, забезпечення довготривалої сталості зростання, ефект масштабу, поділ праці, інновації та інформатизація, навчання на практиці, недосконалість конкуренції. Так, автори теорії ендогенного зростання намагались модифікувати і розширити традиційну неокласичну теорію таким чином, щоб пояснити: 1) чому ряд країн розвивається успішно, а інші знаходяться в стагнації; 2) чому навіть в неокласичному світі вільних ринків держава може зіграти важливу роль в процесі розвитку.

У 1992 році у Ріо-де-Жанейро на Конференції ООН з питань навколишнього середовища і роз-

витку було одностайно проголошено, що основою розв'язання гострих соціально-економічних і ресурсно-екологічних проблем є перехід до моделі сталого розвитку. Модель сталого, стійкого розвитку, як і будь-яка соціальна модель, є системою інтегрованих компонентів, їх суттєвих відносин і зв'язків, що відображають основний зміст процесів збалансованого соціально-економічного та екологічного розвитку. Сталий розвиток – це економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації і забруднення довкілля [17, с. 16], воно спрямоване на задоволення потреб сучасного покоління без шкоди майбутнім генераціям людей [7, с. 9].

Оскільки економічний розвиток сприяє підвищенню конкурентоздатності країн, створенню нових робочих місць, гармонізації функціонування природної і суспільної систем, зростанню трудових доходів та соціальних трансфертів, скороченню бідності та нерівності, то дослідження в даній царині залишаються актуальними. Розрізняючись в базових, фундаментальних підходах, вони пропонують різні поведінкові гіпотези, використовують різні поняття і категорії, різним чином пояснюють процес розвитку, і дають різні керівні вказівки для розробки та реалізації економічної політики [24].

Одна із зазначених теорій економічного розвитку – неокласична – була покладена в основу розробки політики «Вашингтонського консенсусу» щодо реформування командно-адміністративних економічних систем та переведенні їх на ринкові засади функціонування.

Взагалі відомі кілька моделей становлення ринкової економіки – залежно від рівня розвитку країн, що обумовлює різну міру регульованості економіки, різні рівні соціалізації та демократизації суспільного життя: модель «ринкового соціалізму», що застосовувалась у Югославії та Угорщині і з модифікацією у Китаї та В'єтнамі; модель «оксамитової революції», реалізовувалась у Чехії; модель «шокової терапії», яку використали Польща та країни СНД [21, с. 115].

Програма під загальною назвою «Вашингтонський консенсус» була розроблена в 1989 групою провідних економістів на чолі з професором Дж. Уільямсоном (Гарвард) за підтримки МВФ для країн Латинської Америки. Після ряду модифікацій, цей документ став розглядатися МВФ та іншими міжнародними установами як еталонна програма країн Заходу, на базі якої слід здійснювати економічні реформи країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною економікою, тобто постсоціалістичним. Основні ідеї програми включають: підтримання фіскальної дисципліни; пріоритетність охорони здоров'я, освіти та інфраструктури серед державних витрат; зниження граничних ставок податків; лібералізація фінансових ринків; вільний обмінний курс національної валюти; лібералізація зовнішньої торгівлі; зниження обмежень для прямих іноземних інвестицій; приватизація; дерегулювання економіки; захист прав власності. Ці положення враховувались при формуванні моделі економічного розвитку України.

Розвиток України протягом періоду після отримання незалежності умовно можна поділити на кілька етапів:

- 1991–1994 рр. – етап становлення основних елементів ринкової економіки. відбувся демонтаж елементів старої економічної системи та формування елементів нової;

- 1995–1999 рр. – етап стабілізації та відновлення процесів економічного зростання;

- 2000–2007 рр. – етап розвитку ринкових засад національної економіки. Наприкінці 2005 року ЄС, а на початку 2006 року США надали Україні статус країни з ринковою економікою у взаємовідносинах;

- 2008 рік і дотепер – перманентне розгортання кризових явищ, спочатку внаслідок Великої світової рецесії 2008–2009 років, згодом внаслідок внутрішніх суспільно-політичних, управлінських та економічних проблем країни.

У процесі становлення та розвитку національної економіки на ринкових засадах різними нормативно-правовими та програмними документами формувалась та реалізовувалась модель економічного розвитку. Так, Постановою ВРУ «Про основні засади і напрями становлення України в кризовий період» (1994 рік) головним завданням економічного розвитку визначено завершення структурної перебудови та формування ефективної конкурентоспроможної національно-орієнтованої ринкової економіки [9, с. 393]. У Конституції України наголошується соціальна спрямованість економіки. Соціальна ринкова економіка – це особлива демократична форма суспільного устрою, досить ефективного господарювання, соціально справедливого розподілу його результатів. Це уклад життя, де діють рівні можливості для всіх і пріоритет права, поважаються свободи людини, а індивідуальна свобода набуває найбільшої цінності.

Протягом першого десятиліття ХХІ ст. розроблено та реалізовувалось цілий ряд різноманітних нормативно-правових та програмних документів, які визначали засадничі основи моделі економічного розвитку України. У Законі України «Про основи національної безпеки» пріоритетом національних інтересів визначається створення конкурентоспроможної, соціально-орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення [8, с. 351]. В Указі Президента «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 роки» стратегічним пріоритетом декларується забезпечення сталого економічного зростання, утвердження інноваційної моделі розвитку, соціальної переорієнтації економічної політики [10]. Після підписання Угоди про партнерство і співробітництво з Європейськими співтовариствами Указом Президента України затверджено «Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу», якою визначено курс на розвиток національної економіки за інноваційною моделлю [14, с. 12]. Інноваційна модель розвитку економіки являє собою поєднання інноваційних пріоритетів, напрямів, механізмів, які спрямовані на формування інноваційного типу розширеного відтворення національної економіки. Інноваційній моделі притаманні пріоритетність розвитку освіти і науки, науково-дослідних робіт і конструкторських розробок [11, с. 212].

Програмою економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» передбачено розвиток сучасної, стійкої, відкритої й конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки [3]. Крім того, розроблено багато законопроектів та програм, що висвітлюють стратегічні питання економічного розвитку, науковцями підготовлено безліч доповідей, аналітичних записок, звітів щодо стратегії та механізмів забезпечення економічного розвитку.

Отже, модель економічного розвитку України декларативно визначається як соціально-орієнтована, інноваційна, спрямована на забезпечення зростання конкурентоспроможності, сталого економічного зростання та добробуту населення. Попри те, реальна ситуація залишається далекою від бажаного.

Вибір України на користь неоліберальної моделі не був спонтанним. Не маючи на старті реформ, країна змушена була вдатися до запозичення зарубіжного досвіду. Однак, широко тиражована і використана в 90-ті роки трансформаційного перетворення ліберальна доктрина ортодоксального характеру, за якою планувалося вибудувати нове суспільство і нову економічну систему, не забезпечила повною мірою бажаних результатів і до того ж її не вдалося реалізувати повною мірою. На доказ цього існує ціла низка наукових досліджень [1; 2; 15; 16; 23; 25]. В результаті реалізації трансформаційних ліберальних перетворень на теренах СНД почали говорити про «слов'янську» модель економічного розвитку, маючи на увазі Україну і Росію. Характерними рисами цієї моделі, яка сформувалась на початок ХХІ ст. є те, що:

- держава, навіть і після приватизації великої частки власності, залишається потужним власником у важливих галузях народного господарства. Частка малого й середнього приватного бізнесу залишається порівняно невеликий. Зберігається тісний зв'язок політичної влади й власності;

- відбувається постійний перерозподіл прав власності при активній участі неекономічних факторів. Багато підприємств приватизовані формально, перебувають під контролем держави, на мають ефективного приватного власника – товаровиробника;

- фінансовий капітал переважає над промисловим. При цьому сформувалися стійкі протиріччя відносно розподілу доходів і капіталів. Банки, зосередивши основні фінансові ресурси, не вважають вигідним вкладати капітал у проведення реструктуризації приватизованих підприємств. У той же час керівництво приватизованих підприємств не бажає віддавати контроль над власністю в обмін на інвестиції з боку банків. Компроміс між банками й підприємствами розв'язується шляхом створення фінансово-промислових груп;

- надзвичайно нерівномірно відбувається перехід до ринкових відносин у різних галузях економіки;

- існують високий рівень криміналізації економічному життю, корумпованості, неповага до закону й недовіра до якої-небудь влади;

- значна частина населення схильна до державного патерналізму (визнання значної ролі держави в перерозподілі доходів населення) і суспільним формам присвоєння (безкоштовних утвору, медичного обслуговування) [20, с. 78].

Модель розвитку, яка формувалась в Україні в 90-ті роки, незважаючи на всі заяви, пріоритетом виставляла ринкові перетворення, становлення елементів ринкового механізму, а не формування ефективно діючої економіки.

Починаючи з 2000 року ситуація дещо змінилася. Середній приріст реального ВВП протягом 2000–2006 рр. становив 7,4% завдяки одужанню економіки від наслідків значного падіння показників протягом перехідного періоду 1990-х років [18]. Причинами стали: зростання внутрішнього споживання внаслідок стрімкого зростання заробітної платні та соціальних трансфертів, а також вражаючого збільшення обсягів роздрібного кре-

дитування; сприятливі зовнішні умови – зростання на міжнародному ринку цін на метали, ціни на енергоносії були для України порівняно низькими; дотримання бюджетної дисципліни; підтримання заборгованості на низькому рівні та обмеження дефіциту допомогло відновити довіру та підтримати зростання. Джерела економічного зростання 2000-2008 років базувалися на використанні створених ще за радянських часів потужностей при цьому консервувалась застаріла виробнича структура, а економіка України закріплювалась як сировинний придаток.

Криза 2008-2009 років, спричинена наростанням суперечностей між розвитком реальної економіки та фінансової сфери, накопичення внутрішніх диспропорцій та суперечностей суспільно-політичного та економічного характеру зумовили затяжну стагнацію в Україні. Якщо у світовій економіці закріплюються тенденції виходу з кризи, то експертні прогнози перспектив розвитку економіки України в 2014 році коливаються від найнегативніших – падіння на 8%, до песимістичних – «мінус» всього 2,9% [5].

Таким чином, в Україні формувалась і закріплювалась модель економіки, побудована переважно на низькотехнологічних укладах, що може бути конкурентоспроможною на зовнішньому ринку винятково за рахунок дешевої робочої сили. Така економічна модель за своїми базовими властивостями не потребує інновацій, не передбачає інвестицій у людський капітал [4, с. 14]. Структурна розбалансованість економіки негативно впливає на потенційні можливості подальшого економічного зростання. При цьому в Україні не відбулося чіткого розмежування між економічними інтересами приватного капіталу, бюрократичною природою держави та суспільними інтересами. За відсутності перевірених часом політичних інститутів, загальноприйнятих способів збереження політичної спадковості, а також норм розподілу владних компетенцій та матеріальних благ між різнорідними групами, держава стала ареною боротьби між елітами, кланами та олігархами.

Щоб уникнути поглиблення економічної, фінансової та соціальної кризи з потенційними серйозними наслідками для економіки і добробуту, економічну модель України має бути переорієнтовано зі стимулювання та фінансової підтримки великого фінансово-промислового капіталу на розвиток конкуренції, оптимізацію регулятивних функцій держави та її ролі в національному процесі відтворення, усіяку активізацію малого і середнього бізнесу [12, с. 22].

Перебудова національних моделей розвитку стає типовим явищем для сучасного світу. Модель економічного розвитку передбачає визначення цілей на основі пріоритетів розвитку, визначення засобів досягнення цілей, розробку механізмів реалізації заходів, визначення ресурсного забезпечення та виконавців, а також термінів отримання результатів. Проведений аналіз нормативно-правового регулювання розвитку, програмних документів, національних наукових доповідей, аналітичних матеріалів засвідчує, що попри декларування необхідних та важливих для економічного розвитку України цілей, пріоритетів, заходів – їх жодного разу не було досягнуто або досягнуто незначних результатів. Модель не вирішує всіх проблем, бо вона є лише певна конструкція, інструмент дії. Отже, проблема полягає не тільки і не стільки в самій моделі економічного розвитку, а міститься в тому як, хто, в чий інтер-

есах, якими засобами і за рахунок яких ресурсів її реалізує. А також важливим елементом є відповідальність за результати прийнятих рішень в процесі реалізації економічної політики розвитку.

Висновки і пропозиції. Сьогодні Україна знову має шанс піти висхідним шляхом розвитку. Незважаючи на складну ситуацію у всіх сферах суспільної життєдіяльності існує потенціал формування моделі випереджаючого розвитку. Стан зовнішніх і внутрішніх чинників та специфіка вітчизняної економіки зумовлюють неможливість прийняття для України жодної з наявних моделей економічного розвитку, оскільки ці моделі відображають історичний досвід, традиції та менталітет інших народів. Для українців характерною є побудова життя на стратегії уникання негараздів, а не на стратегії досягнення успіхів, адже вони полюбляють завершувати свою аргументацію «аби не гірше» [13, с. 278].

Завдання сьогодні полягає в тому, щоб на основі узагальнення підсумків пройденого, аналізу його глибоких суперечностей і оцінки значних втрат у соціальному і морально-етичному відношеннях знайти можливі шляхи подальшого розвитку. В першу чергу, необхідно забезпечити суспільно-політичну стабільність та відновлення довіри до владних структур, стабілізувати макроекономічну ситуацію та публічні фінанси. На цих засадах можна перебудовувати модель економічного розвитку з метою утвердження випереджаючого інноваційного розвитку та становлення соціально-орієнтованої економіки. Україна має потенціал у виробництві найновіших матеріалів, запровадженні та розповсюдженні екотехнологій у сільському господарстві, екотуризмі, транспортній логістиці, нарощуванні відновлюваних джерел енергії. Для залучення в роботу потенційних можливостей необхідні ефективні рішення та дії, що може бути проблематикою подальших досліджень.

Список літератури:

1. Аслунд А. Розбудова капіталізму: Трансформація в країнах колишнього Радянського блоку/ А. Аслунд. – К. : Основи, 2003. – 636 с.
2. Ещенко П.С. Куда движется глобальная экономика в XXI веке? / П.С. Ещенко, А.Г. Арсеенко. – К. : Знання України, 2012. – 479 с.
3. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава [Електронний ресурс]: Програма економічних реформ на 2010-2014 роки. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_2.pdf.
4. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації. Аналітична доповідь центру Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2004. – № 7. – С. 2–25.
5. Консенсус-прогноз МЭРТ: падение ВВП Украины в 2014 г. составит 4,6% [Електронний ресурс]: Експертні прогнози. – Режим доступу : http://zn.ua/ECONOMICS/padenie-vvp-ukrainy-v-2014-g-sostavit-4-6-mayskiy-konsensus-prognoz-minekonomiki-mert-145331_.html. – Назва з екрану.
6. Конституція України : прийнята на п'ятій сес. Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : із змін., внес. згідно із Законом № 2222-IV (2222-15) від 8. груд. 2004 р. – Х. : Ігнатекс-Україна, 2009. – 48 с. – (Нормативні документи та коментарі).
7. Національна парадигма сталого розвитку України / за ред. Б. Є. Патона. – К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.
8. Про основи національної безпеки України: Закон України [від 19 черв. 2003 року N 964-IV] // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – С. 351.
9. Про основні засади і напрями становлення економіки України в кризовий період: Постанова Верховної ради України від 15 червня 1994 р. № 61/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 32. – С. 292.
10. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки [Електронний ресурс Указ президента України від 28 квітня 2004 р. N 493/2004. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>
11. Сапун, Л.В. Проблеми формування інноваційної моделі розвитку економіки України / Л.В. Сапун // Механізм регулювання економіки. – 2008. – №1. – С. 212–218.
12. Соскін О.І. Модель народного капіталізму як основа конкурентоспроможного розвитку економіки/ О.І. Соскін // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 21–25.
13. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М.Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
14. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт. упоряд. : Г.О. Андрущук, І. Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К. : Парламентське видавництво, 2009. – 632 с.
15. Трансформаційна економіка : навч. посіб. / [Савчук В.С., Зайцев Ю.К., Малий І.Й. та ін.]; / В.С. Савчук (ред.), Ю.К. Зайцев (ред.). – К. : КНЕУ, 2006. – 612 с.
16. Трансформація моделі економіки України: Ідеологія, протиріччя, перспективи / В.М. Геєць [и др.]; ред. В.М.Гейця. – К. : Основи, 2001. – 497 с.
17. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України / В. Трегобчук // Вісник НАН України. – 2002. – № 2. – С. 15–21.
18. Україна: економічна оцінка (забезпечення сталого зростання, регулювання товарних ринків, конкуренція, конкурентоспроможність). [Електронний ресурс]: Економічні дослідження ОЕСР. – Париж : ОЕСР, 2007. – – Режим доступу : http://wto.in.ua/files/content/articles/ukraine_07_oecd_ukr.pdf.
19. Філіпенко А.С. Економічний розвиток сучасної цивілізації [Текст]: навч.посіб. / А.С. Філіпенко – 3-є вид., перероб. і допов. – К. :Знання України, 2006. – 316 с. – С.70.
20. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / І.Я.Чугунов [и др.]; ред І.Я.Чугунов. – К. : Академія фінансового управління, 2009. – 848 с.
21. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А.А. Чухно. – К. : Логос, 2003. – 631 с.
22. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу/ Пер. з англ. В.Старка. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 242 с.
23. Яковец Ю.В. Глобальные экономические трансформации XXI века / Ю.В. Яковец. – М. : Экономика, 2011. – 382 с.
24. Malizia E., Feser E. Understanding Local Economic Development/ E.Malizia, E. Feser. – Rutgers, NJ: CUPR Press, 1998. – 298 p.
25. McCord Gordon C., Sachs Jeffrey D. Development, Structure, and Transformation: Some Evidence on Comparative Economic Growth [Електронний ресурс] / Gordon C. McCord, Jeffrey D. Sachs. – NBER Working Paper, 2013. – No.19512. – Режим доступу : <http://www.nber.org/papers/w19512>.

Поченчук Г. М.

Академія фінансового управління

ПЕРЕФОРМАТИРОВАНИЕ МОДЕЛИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

Резюме

В статье рассмотрены особенности формирования модели экономического развития Украины. Охарактеризованы основные теории экономического развития. Проанализированы основные этапы развития Украины после обретения независимости, определены отдельные недостатки реализации модели экономического развития Украины и обоснована необходимость и направления ее модификации.

Ключевые слова: развитие, экономическое развитие, экономический рост, теории экономического развития, модель экономического развития Украины.

Pochenchuk G. M.

Academy of Financial Management

REFORMATTING OF UKRAINIAN ECONOMIC DEVELOPMENT MODEL

Summary

This article is an overview of the major theoretical approaches to the problems of economic development and the peculiarities of economic model of Ukraine development formation in order to identify areas of its modification. As the result of the detailed analysis of the main phases of Ukrainian development it was defined areas of the development model modification.

Key words: development, economic development, economic growth, economic development theory, the model of economic development of Ukraine.

УДК 330.332.(477)

Рубіш І. І.

Львівська комерційна академія

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проведений ретроспективний огляд та критичний аналіз теоретичних поглядів на регулювання інвестиційних процесів (від меркантилізму до неокейнсіанства).

Ключові слова: інвестиції, регулювання, ринкова економіка.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Міжнародні валютно-фінансові відносини в ринкових умовах є важливим об'єктом і системоутворюючим інструментом економічної глобалізації. З поступовим розвитком світогосподарських відносин інвестиційний капітал як складова міжнародних фінансів став провідником та каталізатором міжнародного поділу праці та транснаціоналізації бізнесу: якщо на перших етапах основою інтернаціоналізації світового господарства були торговельні зв'язки, то на сучасному етапі саме рух капіталу стає чинником міжнародних економічних відносин. Пояснюється це поступовим переваженням нематеріального виробництва та сфери послуг над традиційними видами виробництва, яке акумулює значні фінансові ресурси, та поглибленням міжнародної економічної інтеграції зі збільшенням суб'єктів світового господарства, що потребує значного фінансового супроводу ринкових перетворень, реструктуризації та модернізації в країнах світу, насамперед перехідного типу. Отже, міжнародні фінансові, у тому числі інвестиційні, потоки доцільно розглядати як окремий об'єкт регулювання. З розширенням форм інвестиційної діяльності, відтак, збільшенням їх впливу на розвиток економіки, змінюються також і підходи до їх регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на які спирається автор. Насамперед, за основу

взято роботи іноземних (М. Блауг, І. Валерстайн, А. Гокругер, В.А. Скот, Я.С. Ядгаров, Й.А. Шумпетер) та вітчизняних науковців (Н.О. Татаренко, А.М. Поручник), яким вдалося провести якісний огляд теоретичних положень економічної політики, та її інвестиційного аспекту зокрема. В роботах зазначених авторів подається ретроспективний ракурс розвитку західної економічної думки з наведенням розлогіх підходів до організації та регулювання інвестиційних процесів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Оскільки інвестиційна діяльність є складовою розширеного господарського процесу, її доцільно розглядати в комплексі регулювання загальнооекономічної політики. Як відомо, в теоріях ринкової економіки інвестиційна діяльність саморегулюється в умовах вільного ринку, однак в процесі структурної перебудови, ринкової трансформації та економічної рецесії, втручання держави як головного регулятора ринку стає доцільною. Однак перманентний кризовий стан світової економіки, зокрема, вітчизняної, яке викликано, насамперед, фінансово-економічними чинниками, свідчить про незадовільний стан методично-прикладної бази регулювання фінансової стійкості та інвестиційних процесів в економіці.

Метою даної статті є ґрунтовний аналіз. Головною метою цієї статті є окреслення теоретичних поглядів представників різних шкіл політичної економії – меркантилістів, класиків, неокласиків,